

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ

«Beynəlxalq münasibətlər» kafedrası

Bakalavr hazırlığı üçün

**DİPLOMATİK VƏ KONSUL
XİDMƏTİ**

fənninin

P R O Q R A M I

BAKI – 2010

Proqram Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin
«Beynəlxalq münasibətlər» kafedrasında hazırlanmışdır.

Tərtibçilər: dos.**Z.R.Bayramov**

A.K.Eyyubov

Redaktor: t.e.n.**D.H.Cəfərova**

Rəyçilər: **prof.B.M.Abdullayev**

dos. M.M.Quliyev

Azərbaycan Respublikası Təhsil
Nazirliyi Elmi-metodiki Şurasının
“Sosial-siyasi elmlər” bölməsinin
08 iyul 2010 il tarixli iclasının
qərarı ilə təsdiq edilmişdir
(9 sayılı protokol)

Fənnin əsas məqsədi – diplomatiya anlayışını, onun əsas prinsip, xarakterik cəhətlərini, meydana gəlməsinin tarixi şəraiti, səfirlik və missiyaların strukturu, funksiya və vəzifələrini, müasir dövrdə xarici işlər idarələrin fəaliyyətini, onun strukturu və vəzifələrini, konsul xidmətinin əsas xüsusiyyətlərini, Azərbaycanın xarici siyasətinin prioritetlərini və digər məsələlərin mənimsəməsində tələbələrə köməklik göstərməkdən ibarətdir.

Müasir dünyada baş verən mürəkkəb və ziddiyyətli siyasi, iqtisadi, mədəni proseslər, qloballaşma şəraitində beynəlxalq durumun vəziyyəti, xüsusiyyətləri, inteqrasiya və özünəməxsusluq problemləri, beynəlxalq və milli təhlükəsizlik məsələləri, bunların həlli istiqamətlərində diplomatların, diplomatik və konsul xidməti orqanların, Azərbaycanın beynəlxalq vəziyyəti və diplomatiyasının xüsusiyyətləri son dərəcə mühüm əhəmiyyətə malikdir. Bu nöqteyi-nəzərdən «Beynəlxalq münasibətlər» ixtisası üzrə tələbələr üçün nəzərdə tutulan «Diplomatik və konsul xidməti» fənninin tədrisi müasir dövrdə çox vacib bir vəzifədir.

GİRİŞ

Diplomatik və konsul xidmətinin predmeti və obyektı. Diplomatiya anlayışı. Onun prinsipləri və xarakterik cəhətləri, öyrənilməsinin əsas metodları. Diplomatiyanın dinc vasitələri və elementləri. Azərbaycan müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində.

I Mövzu:

*Diplomatiyanın yaranması və inkişaf mərhələləri.
Diplomatiyanın tarixi növləri*

Diplomatiyanın yaranması. Xarici siyasət və hərbi-teokratik dövlətlərin diplomatiyası. Orta əsrlər dövrünün diplomatiyası. Roma-katolik kilsəsi və diplomatiya. Bizans, Çin, Hindistan diplomatiyasının səciyyəvi xüsusiyyətləri. XVI-XVIII əsrlərdə Avropanın beynəlxalq münasibətlərinin və diplomatiyasının tarixi mərhələləri. Daimi diplomatik nümayəndəliklərinin yaranması və formalaşması.

II Mövzu:

Xarici münasibətlərin dövlət orqanları

Xarici münasibətlərin dövlət orqanları anlayışı. Xarici münasibətlərin mərkəzi orqanları. Mərkəzi konstitusion siyasi orqanlar və digər ölkələrlə dövlətin xüsusi əlaqələr orqanları. Xarici işlər idarələrinin yaranması, dövlət idarəçilik sistemində onların yeri və

rolu. Xarici işlər nazirliyinin strukturu, vəzifə və funksiyaları. Operativ-diplomatik idarələrinin vəzifələri: operativ-ərazi və funksional idarələr. Müqavilə-hüquq və protokol şöbələrində vəzifələri. Xarici əlaqələrin xarici orqanları. Daimi və müvəqqəti orqanlar. Diplomatik və qeyri-diplomatik orqanlar.

III Mövzu:

Diplomatik xidmətin əsas funksiya və vəzifələri

Diplomatik xidmətin sistemi və strukturu. Diplomatiyada «dövlət marağı» anlayışı. Səfirliyin və missiyaların vəzifə və funksiyaları. Diplomatik nümayəndəliklərin başçılarının vəziyyətləri. «Maraqlar şöbələri»nin fəaliyyət istiqamətləri. Səfirliyin strukturunun formalaşmasına təsir edən amillər. Səfirliyin siyasi şöbəsi. İqtisadi şöbənin əsas vəzifələri. Diplomatik nümayəndəliyin inzibati-texniki personalı. Hərbi attaşé aparatı. Ticarət attaşé aparatı və ticarət nümayəndəliyi. Mətbuat və informasiya şöbəsinin səciyyəvi cəhətləri. Diplomatik rütbə və dərəcələr. Diplomatik nümayəndəliyin tərkibində kuryerin yer və rolu.

IV Mövzu:

Dövlətlərarası diplomatik münasibətlərin qurulması

Dövlətin tanınması və diplomatik münasibətlərin qurulması. De-fakto və de-yure tanınma. Diplomatik

nümayəndəliyin təsis edilmə prosedurası. Diplomatik nümayəndə başçısının təsin edilməsi. Aqreman, «Persona-qrata», «non qrata» anlayışları. Hərbi attaşələrin təyinqulunma qaydası. Etimadnamənin təqdim edilməsinin protokol qaydaları. Diplomatik nümayəndəliyin rəsmi açılışı.

V Mövzu:

Diplomatik korpus, onun strukturu və vəzifələri

Diplomatik korpusun tərkibi, məqsəd və vəzifələri. Duayen anlayışı və onun vəzifələri. Duayenin həmkarları və yerli hakimiyyətlə qarşılıqlı münasibətləri. Duayenin təyin olunma məsələsi. 1815-ci il Vyana və 1818-ci il Aahen konqreslərinin qərarları. 1961-ci il diplomatik münasibətlər haqqında Vyana konvensiyası. Diplomatik korpusun formalaşma mexanizmi və prinsipləri.

VI Mövzu:

Diplomatik nümayəndəliyin və əməkdaşların hüququ

Toxunulmazlıq anlayışının yaranması. Diplomatın toxunulmazlığı və imtiyazları pasport və diplomatın şəxsi baqajı. Sığınacaq hüququ. Fəaliyyət göstərdiyi ölkədə səfir yeri, onun iş üslubu, yerli vətəndaşlarla ünsiyyət formaları. Səfirin öz hökuməti ilə əlaqə

mexanizmi. Səfirliyin böhranlı vəziyyətlərdə işi. Səfirlik və diaspora. Diplomatik nümayəndəlikdə işləyən yerli sakinlərin hüquq və vəzifələri. Diplomatlardan yaşayış şəraiti. Diplomatlardan fəaliyyətində xarici dillər amili. Müşavir-elçi və onun vəzifələri. İşlər müvəkkili və onun funksiyaları.

VII Mövzu:

Diplomatik sənədlərin növləri və formaları

Beynəlxalq münasibətlərdə diplomatik protokolun rolu və əhəmiyyəti. Diplomatik protokolun siyasi xarakteri. Beynəlxalq konfranslar və müşavirələr. Diplomatik sənədlərin əhəmiyyəti və xüsusiyyətləri. Sənədlərin seçim növləri. Ünvanın dəqiqliyi, nəzakətlik, diplomatik yazışmanın dil və üslubu. Şəxsi notalar və göndərişlər. Xarici işlər nazirlərinin məktubları. Verbal, kollektiv notaların mahiyyəti. Memorandumlar və şəxsi məktublar. Dövlət, hökumət başçılarının bəyanatları, parlamentlərə müraciətlər. Birgə bəyannamələr və komyünike. Səfirlərin hesabatları, məktubları, söhbətlərin arayışı və yazılışı. Mətbu icmalı.

VIII Mövzu:

Səfərlər və söhbətlər

Diplomatik praktiyada səfərlərin rolu. Protokol. Səfərlər. Cavab protokol və vida səfərləri. Diplomatlardan həyat yoldaşlarının səfərləri. İşgüzar səfərlər. Diplomatin söhbəti - diplomatik xidmətin

mühüm vasitəsi kimi. Diplomantik söhbətin əhəmiyyəti. Diplomantik etiket, nəzakət qaydaları. Vizit kartları, onun istifadə olunmasının praktikası. Beynəlxalq rəmzlər. Dövlət bayrağı, herbi və himni. Beynəlxalq nəzakət normaları.

IX Mövzu:

Diplomatik qəbul və onun növləri

Diplomatik qəbulların növləri və onların xarakteristikası. Nahar, kokteyl, a lya furşet, gündüz naharı, şam yeməyi, çay, jur fiks və s. Beynəlxalq münasibətlərdə diplomatik qəbulun əhəmiyyəti. Qəbulun hazırlıq elementləri: yeri, vaxtı, dəvət olunanların siyahısı, dəvətnamələrin göndərilməsi, menyu, masa arxasında yerləşdirmə prinsipi, qəbul zamanı söhbətlərin mövzusu, geyim forması.

X Mövzu:

Konsul xidməti, onun funksiya və vəzifələri

Konsul xidmətinin tarixi. Konsulluğun hüquqi statusu. Konsulluğun açılış yerləri. Konsul xidmətinin diapazonu. Konsul idarələrinin növləri: baş konsulluq, konsulluq, vitse-konsulluq, konsul agentlikləri. Konsul idarə başçısının əsas vəzifələri. Konsul patenti və ekzekvatura. Konsul xidmətinin informasiya vəzifələri. Səfirliyin konsul şöbəsi və onun səciyyəvi cəhətləri. Fəxri konsulun vəzifələri. Konsul korpusunun formalaşma prinsipi, korpusun ağsaqqalı. Konsul xidmətlərinin kateqoriyaları.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının diplomatik xidmət orqanları rəhbərlərinin üçüncü müşavirəsində Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin nitqi. Azərbaycan. 8 iyul, 2008.
2. Əliyev H.Ə. Müstəqilliyimiz əbədidir. K.1-26. Bakı, 1997-2008.
3. Qasimov M. Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sistemində. Bakı, 1996.
4. Qasimov M. Azərbaycanın xarici siyasəti. Bakı, 1997.
5. Qasimli M., Hüseynova E. Azərbaycanın xarici işlər nazirliyi. Bakı, 2003.
6. Quliyev M. Diplomatıya tarixinin bəzi məsələləri.
7. Mehdiyev R.Ə. Azərbaycan: qloballaşma dövrünün tələbləri. Baci, 2005.
8. Аббасбейли А., Гасанов А. Азербайджан в системе международных и региональных организаций. Баку, 1999.
9. Авилов В.И. Дипломатические беседы. Москва, 1993.
10. Зорин В.А. Основы дипломатической службы. Москва, 1977.
11. Молочков Ф.Ф. Дипломатический протокол и дипломатическая практика. Москва, 2003.
12. Мамедализаде Ч. Основы дипломатической службы и дипломатического протокола. Баку, 2001.
13. Попов В.И. Современная дипломатия. Москва, 2004.
14. Садыхов Ф.Я. Дипломатическая практика и международный протокол. Баку, 1993.
15. Садыхов Ф.Я. Дипломатическая служба Азербайджана: политические приоритеты, этапы формирования. Баку, 2004.
16. Фэльтхем Р.Дж. Настольная книга дипломата. Лондон, 2000.